

Bu gün dünyada medianın texnoloji bazası sürətlə müasirləşib, internet şəbəkəsi geniş yayılıb. Bu müntəzəm tendensiya Azərbaycandan da yan ötməyib. Ölkəmizdə yaradılmış onlayn mətbuat resurslarının – xəbər portallarının, veb-saytların, audiovizual medianın və sosial şəbəkələrdə informasiya paylaşımının əhatə dairəsi durmadan genişlənir. Artıq informasiya fəaliyyəti ictimai həyatın bir hissəsinə çevrilib. Bütün bunlar elmi-texniki tərəqqi faktı olmaqla yanaşı, media sahəsində müəyyən pərakəndəliyin yaranmasına, necə deyirlər, öz fəaliyyət səviyyəli jurnalistikanın baş alıb getməsinə də səbəb olub. Odur ki, ölkənin KİV platformasında həm yenilənməni tənzimləmək, həm də bu sahədə səmərəli nəticələrə nail olmaq məqsədilə Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan Respublikasında media sahəsində islahatların dərinləşməsi haqqında” 12 yanvar 2021-ci il tarixli fərmanı ilə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi” publik hüquqi şəxs yaradılmışdır. Bununla da demokratik dövlət və azad media münasibətlərini yeni yüksək səviyyəyə qaldırmaq məramı ifadə edilmişdir.

Sözügədən fərmanda da bildirildiyi kimi, müstəqilliyin ilk illərindən Azərbaycanın mətbuat aləmi də xeyli genişlənib, senzura, həmçinin söz və məlumat azadlığını məhdudlaşdıran digər maneələr aradan qaldırılıb, media üzrə zəruri qanunvericilik bazası yaradılıb və jurnalistikanın tərəqqi meyilləri dəstəklənib. Eyni zamanda, son illərdə media şəbəkəsinin və onun əhatə dairəsinin həddindən artıq genişlənməsi indiyədək qüvvədə olan “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Qanunun artıq zamanın sürətindən geri qaldığını göstərir. Bu və digər dinamik həyatı proseslər “Media haqqında” yeni qanunun vacibliyini şərtləndirir. Fərmana uyğun olaraq, belə bir qanun layihəsi hazırlanıb və ilkin mərhələdə mütəxəssislərin müzakirəsinə verilib.

Prezident İlham Əliyev hər zaman Azərbaycanda hüquqi dövlətin qurulmasını, söz və mətbuat azadlığına tam nail olunmasını, demokratikləşməni dönməz proseslər kimi dəyərləndirir. Dövlət başçısı jurnalistikamızı obyektiv, qərəzsiz, vətənpərvər ruhlu bir rüpor kimi görmək istədiyini dəfələrlə vurğulamışdır. Ölkəmizdə və dünyada baş verən hadisələrlə bağlı cəmiyyətin məlumatlandırılması, haqq səsimizin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması

Azərbaycanda həyata keçirilən islahatlar çərçivəsində milli jurnalistika sahəsində də zamanın çağırışlarına cavab verən, çevik və obyektiv yaradıcılıq mühitinin formalaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılır. Ölkədəki bütün media seqmentlərinə dövlət dəstəyinin artırılması, inkişafın stimullaşdırılması və mətbuatın faydalı iş əmsalının yüksəldilməsi üçün konkret əməli səylər göstərilir.

istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət göstərilməsini tövsiyə etmişdir. Dünyada gedən informasiya müharibəsində Azərbaycanın qətiyyətli mövqə qazanması məhz bu səylərin nəticəsində mümkün olub. İndi biz ölkəmizin ətrafında yaradılmış informasiya blokadasını mətanətlə yarmış, Qarabağ münaqişəsini özünün “dəmir yumruğu” hesabına çözməyi bilmiş qalib bir ölkənin vətəndaşları olmağımızla fəxr edirik. Bütün bunlarla bərabər, ölkəmizin mətbuat aləmində yeniləşmə və təkmilləşməyə ciddi ehtiyac var. Ümid edirik ki, işlək mexanizmlər olacaq yeni qanunda həmin zərurət özünün hərtərəfli əksini tapacaq.

Artıq qanun layihəsi qəzet redaktorlarının, onlayn media rəhbərlərinin diskussiyaları vasitəsilə sərf-nəzər edilir. Növbəti mərhələdə onun ictimai müzakirəyə verilməsi nəzərdə tutulur. Ondən sonra layihə mükəmməl formada təsdiq ediləcək. Bu baxımdan Medianın İnkişafı Agentliyinin ADA Universiteti ilə birlikdə “Media və kommunikasiya siyasəti medianın gözü ilə” mövzusunda seminarlar təşkil etməsi önəmli sayılmalıdır. Agentliyin icraçı direktoru Əhməd İsmayılov seminarlar çərçivəsində media rəhbərlərindən ibarət ayrı-ayrı qruplara yeni qanun layihəsi barədə məlumat verir, ardınca isə layihənin ayrı-ayrı

müddəalarının və ümumi konsepsiyasının ətraflı müzakirəsi aparılır. Layihə peşəkar fikir, mülahizə və təkliflərə tam açıqlığı ilə cəlbədidir. ADA-nın İxtisasartırma Programının mütəxəssisləri tərəfindən aparılan seminar da faydalı olub. Orada dövlət sektorunda fəaliyyət göstərən qurumların mətbuat xidmətləri rəhbərləri, ictimaiyyətlə əlaqələrinin təkmilləşdirilməsi, eləcə də müasir media mühitində ictimaiyyəti məlumatlandırma mexanizmlərinin daha səmərəli qurulmasıdır.

Sənədin üzərində iş aparılarkən qabaqcıl dövlətlərin, o cümlədən qardaş Türkiyənin təcrübəsi nəzərə alınıb. Müzakirələrdə iştirak etmiş əksər redaktorlar layihənin məziyyətlərini vurğulayıblar. Məsələn, onlar sənəddə “Jurnalist kimdir?” sualına konkret cavabın olmasını təqdir edirlər. Layihədə jurnalistin informasiya istehsalı ilə məşğul olan və bununla gəlir əldə edən şəxs kimi təfsir edilməsi qanəddici sayılır. Çünki bu gün jurnalist adına iddialı insanların – sosial şəbəkə istifadəçilərinin, blogerlərin, audiovizual media ilə

Media Agentliyi – aydın üfüqləri olan yeni fəaliyyət modeli

məşğul olanların çoxalması həmin suala konkret aydınlıq gətirilməsi zərurətini yaradıb.

Onu da qeyd edək ki, bundan sonra veriləcək vahid jurnalist vəsiqəsini əldə etmək istəyən, jurnalist adına iddialı hər bir şəxs media reyestrindən keçməli olacaq. Belə bir təsisat forması yaradılacaq və bu reyestrə daxil olmaq, hansısa bir yeni media orqanı yaratmaq üçün məlumat vermək lazım gələcək. Doğrudur, media reyestrinə daxil olmadan da jurnalist fəaliyyəti göstərmək mümkün olacaq, amma reyestrə salınan şəxs həm indi, həm də gələcəkdə dövlətin media ilə bağlı verdiyi imtiyazlardan bəhrələnmək imkanı qazanacaq. Bu imtiyazlara mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, ictimai nəqliyyatdan, mədəniyyət müəssisələrinin xidmətindən ödənişsiz istifadə və s. daxildir. Bəzi ölkələrdə jurnalistlərə verilən müvafiq “sarı kart”lar həmin məqsədə xidmət edir. Amma bu, heç də o demək deyil ki, kiminsə hansısa jurnalist kimi fəaliyyətinə sədd çəkiləcək, məhdudiyət qoyulacaq. Vahid jurnalist vəsiqəsinə sahib olmayanlar yenə fəaliyyət göstərə biləcəklər. Sadəcə dövlət vahid vəsiqə təbiiqi ilə özünün mətbuata dəstək siyasətini və jurnalist kateqoriyasına daxil olan insanların əhatə dairəsinin müəyyənləşdirəcək ki, stimullaşdırma asan aparılsın.

Yeni qanun layihəsində hələlik sosial şəbəkələrlə bağlı tənzimləmələr geniş yer almayıb. Burada əsasən ənənəvi media - çap mediası, yeni veb-saytlar və audiovizual media subyekt kimi nəzərdə tutulur. Bəs, müxtəlif “You tube” səhifələrinin, TV adına iddia edən kanalların fəaliyyəti necə tənzimlənəcək? Nəzərdə tutulur ki, gələcəkdə audiovizual media üçün bir şura yaradılıb və televiziya kimi fəaliyyət göstərəcəkləri halda bu kanallar üçün xüsusi şərtlər müəyyənləşdirilsin. O şərtlərə əməl edib fəaliyyət göstərən kanalların işini isə artıq Milli Televiziya və Radio Şurası tənzimləyəcək.

Bu gün Media Agentliyinin vəzifəsi islahatların dərinləşdirilməsi, dövlət media siyasətinin daha da təkmilləşdirilməsi, müvafiq normativ-hüquqi aktların, inkişaf konsepsiyalarının məqsədli proqramların hazırlanması və həyata keçirilməsidir. Hazırda agentlikdə media qurumlarının iqtisadi müstəqilliyini artırmaq, operativlik naminə onların dövlət orqanları ilə işgüzar əməkdaşlığına şərait yaratmaq, jurnalistlərin peşəkarlığını və məsuliyyətini artırılmasına yardımçı olmaq yönündə səylər göstərilir. Yeni, müntəzəm dəstək formalarının KİV-in müəyyən ələbaxımlıq təzahürlərini aradan qaldıracağı, kimsədən asılı olmayan müstəqil nəşrlərin fəaliyyətinə şərait yaradacağı şübhəsizdir.

Agentlik öz fəaliyyətində media sahəsində idarəçilik, menecment və digər sahələr üzrə treninqlər təşkil etməyi də nəzərdə tutur. Şəffaflıq, verilən vəsaitlərin sərfiyyatına ciddi nəzarət, onların konkret göstərilən məqsədlər üçün istifadəsinin təmin edilməsi üzrə addımlar atılacaq. Fərdi jurnalist müsabiqələrinin keçirilməsində aşkarlıq prinsipinə riayət olunması birmənalı şəkildə başlıca tələblərdəndir. Bütün bunlar yeni qanun kontekstində sosial müdafiəni gücləndirməli, media mühitini sağlamlaşdırmalı, reket jurnalistikaya qarşı mübarizənin kəsərini artırmalıdır.

Əlbəttə, şəffaflıq, saflıq, obyektiv qiymətləndirmə kimi amillər kimlərsə ürəyincə deyil. Onlar əsasən ölkə mediasına qeyri-rəsmi nəzarət etmiş və artıq vəzifədən getmiş məlum qrupla sıx “işbirliyində” olanlar, trollardır. Odur ki, dayaqlarının itirilməsi, havayı qazanandan əllərinin üzülməsi ilə barışmaq istəmir və islahatlara müxtəlif vasitələrlə maneçilik törətməyə çalışırlar. Bəzi reket media mənsubları agentliyə qarşı haqsız hücumlar təşkil etməkdən belə çəkinmir, hər vaxtla görülən işlərə kölgə salmaq istəyən, dövlətin informasiya və media siyasətinə qarşı çıxan müxalifətə “züy” tuturlar.

Qərbdən idarə olunan şəbəkə media sahəsində anarxiya və kaos yaratmağa hədəf səylər göstərir. Bu şəbəkənin buyruq qulları isə yersiz canfəşanlıqları ilə heç nəyə nail olmayacaqlarını anlamaqda çətinlik çəkirlər.

Elə bu günlərdə Media İnkişaf Agentliyi tərəfindən onlayn media subyektlərinin inkişafı, iqtisadi müstəqilliyinin gücləndirilməsi, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, habelə dövlət və cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən layihələrin həyata keçirilməsi məqsədilə təşkil edilən müsabiqənin yekunları barədə fərqli fikirlər səsləndirilməsi hələ də subyektiv yanaşmaların mövcud olmasının təzahürüdür. Köhnə ənənələrin, eybəcər yanaşmaların dəyişməsinə görə sevinən çoxluqdan fərqli olaraq, fəndgiriyyə alışıb üzəndənərlər layiq olmaları maliyyə dəstəyindən kənarda qalmaları ilə barışmır, yeni meyarları qəbul etmək istəmərlər. Halbuki qiymətləndirmə zamanı media subyektlərinin oxunaqlılıq dərəcəsinə müəyyən edən ümumi səhifə baxışı sıralaması, materialların orijinallığı, informativliyi, analitik xarakteri, mövzuların jurnalistikanın ümumi prinsiplərinə uyğunluğu, mətnlərin üslubi keyfiyyətləri, dilin norma və qaydalarına əməl olunması, saxta və aldadıcı başlıqlı xəbərlərin, plagiat materialların həcmi, dizaynın müasir standartlara uyğunluğu, sosial şəbəkə hesablarının aktivliyi kimi meyarlar nəzərə alınır. Çap mediasına dəstək layihəsi üzrə 18 qəzet fərqləndirilib, həmçinin müsabiqə qaydalarına cavab verən 39 veb-sayt qalib elan olunub.

Ölkəmizin mətbuat siyasəti sahəsində imza atılan bir ilkdir ki, qaliblər sırasından həftədə beş nömrəsi maliyyələşdirilən qəzetlərin hər birinə aylıq 15000 manat, həftədə bir nömrəsi çıxarın qəzetlərin hər birinə isə aylıq 5000 manat məbləğində yardım göstəriləcək. Qalib elan olunan hər bir qəzet redaksiyasının eyniadlı veb-saytına 3000 manat maliyyə yardımı veriləcək. Həmin qəzetin

baş redaktoru müsabiqəyə müraciət ərizəsində qəzetinin veb-saytını əsaslı yeniləmək niyyətini ifadə edibse, maliyyə yardımı göstərilən 6 aylıq dövrün ilk ayında ona daha 5000 manat vəsait ayrılacaq. Əlavə olaraq abunəçi sayına görə də bonuslar nəzərdə tutulur. Agentlik tərəfindən maliyyələşdirilən qalib onlayn subyektlərinin hər birinə aylıq 3000 manat maliyyə yardımı göstəriləcək. Bu yardımın reallaşdığı dövr ərzində onlayn media subyektlərinin işçiləri minimum 600 manat əməkhaqqı alacaqlar. Yardım digər hissəsi isə veb-saytın infrastrukturunun gücləndirilməsi, dil imkanlarının genişləndirilməsi, təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və rəqəmsal keyfiyyətinin artırılmasına yönəldilməlidir. Hazırkı ab-hava, obyektivlik atmosferi göstərir ki, bəzi sıxıntılardan xali olmayan media qurumları lazımcına dirçələcəklər.

Medianın peşəkarlıq səviyyəsini yüksəltmək daim agentliyin gündəmində və diqqətində olacaq. Bunun üçün sahə mütəxəssislərinin hazırlanması və onların əlavə təhsilinin yenidən təşkili nəzərdə tutulur. Dünyanın aparıcı dillərində fəaliyyət göstərən jurnalistlərin sayı daha da artacaq, ölkəmizdə və xaricdə müxtəlif dillərdə çap, elektron və onlayn yayımlar təşkil ediləcək. Media qurumlarının beynəlxalq əməkdaşlığı, təcrübə mübadilələri də stimullaşdırılacaq. Müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının, innovasiyaların tətbiqi, informasiya təhlükəsizliyinin təmin olunmasına istiqamətlənən layihələrin həyata keçirilməsi də media islahatlarının önəmli hədəflərindəndir. Bunlarsız inkişaf yarımçıq təsir bağışlayar.

Bəli, Həsənbəy Zərdabının “Əkinçi”si ilə təşəkkül tapmış, ardınca şəərəfli formalaşma və inkişaf mərhələlərindən keçmiş 146 yaşlı Azərbaycan mətbuatı daha geniş, daha aydın üfüqlərə qovuşmaqdadır.

Əli NƏCƏFXANLI,
“Xalq qəzeti”